

TIDERNE SKIFTER

TERTIÆR-periodens navn skyldes, at dens bjergarter tidligere blev betragtet som "det tredje" (tertiære) sæt af bjergarter fra Jordens historie. Perioden rækker fra 70 millioner år til 1 million år før nu.

Perioden er den sidste af de store urolige i klodens historie. Pyrenæerne, Alperne, Appeninerne, Karpaterne, Kaukasus og Himalaya dannedes ved foldning og hævnning af ældre og samtidige havaflejringer. Vulkanudbrud fandt bl.a. sted i Tyskland, Sydskandinavien, Grønland - og de steder i Nordatlanten, hvor lavabunkerne Island og Færøerne nu ligger.

Fremkomst og delvis nedbrydning af vulkaner og bjergkæder medførte, at der i tertiærtiden dannedes overordentlig afvekslende bjergarter.

I takt med jordskorpebevægelserne trak havet sig efterhånden tilbage fra fastlandene, der endte med at se ud omtrent som idag.

Planteverdenen var allerede i kridttid nået omtrent til nutidens udviklingstrin. Men med tertiærtidens begyndelse indtraf en påfaldende ændring af dyreverdenen - pattedyrene udviklede sig nu hurtigt og alsidigt fra deres uanselige forfædre. Allerede i ældste tertiærtid blev flertallet af alle kendte pattedyrgrupper repræsenteret. Pattedyrene udviklede en lang række særprægede former, og de kan ligesom muslinger og snegle bruges som lede-forsteninger for tertiærtidens forskellige afsnit.

Danmark har centralt og i vest tertiærtidslag lige under kvartærtidens lag. De kendes fra klinter, udgravninger og borer. I det øvrige Danmark blev de slidt væk af kvartærtidens gletschere. Nogle af de danske meget afvekslende tertiærtidslag er aflejret i hav, andre i ferskvand.

Danmark lå mellem det forholdsvis stabile Norge-Sverige og det urolige Sydeuropa. Lagene viser, at Danmark i lange tidsrum var mere eller mindre dækket af hvad man kan kalde en østlig del af Vesterhavet. Bevægelser i vor undergrund fik kystlinien til at svinge frem og tilbage. Efterhånden dækkede havet dog mindre og mindre områder, og de yngste havaflejringer er afsat langs en kyst i Sydvestjylland.

Langs kanten af det opdukkende land lå i hvert fald i yngre tertiærtid store sumpskove (med sumpcypres, kæmpefyr, gran, birk, el og laurbærtræer, hvis rester nu er de jyske brunkul). Iøvrigt var det voksne Danmark sandsynligvis gennem store dele af tertiærtid et varmt skovland med søer og floder, der førte sand og ler med sig fra Norge-Sverige Finland's smuldrende bjerge. Men i tidens løb sank den årlige gennemsnitstemperatur en lille snes grader - den følgende kvartærtids første store nedisning forestod.

SF.